

Jan Konior

„Interreligiöser Dialog. Grundlagen – Erfahrungen – Perspektiven“, Margret Bürgisser, Berno 2009 : [recenzja]

Nurt SVD 46/1 (131), 207-209

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Recenzja

Margret Bürgisser, *Interreligiöser Dialog. Grundlagen – Erfahrungen – Perspektiven*, Hep Verlag, Berno 2009, 280 s. ISBN 978-3-03905-545-6.

Autorka jest Szwajcarką, doktorem filozofii i socjologii. Od 20 lat zajmuje się problemami socjalno-społecznymi w swoim kraju. Nowością i zaletą książki jest połączenie teorii i praktyki.

Książka składa się z dwóch części: teoretycznej – *Grundlagen und Erfahrungen*, s. 15-185 oraz praktycznej – *Praxisbeispiele, mit zahlreichen Praxisbeispielen*, s. 199-248. Bürgisser zajmuje się dialogiem międzyreligijnym, obejmującym głównie Szwajcarię. Dotyka problemów ludzkich – w dialogu innych wyznań i religii. Jakie są doświadczenia ludzi zaangażowanych w dialog? Co pomaga i co utrudnia dialog międzyreligijny? W pytaniach i odpowiedziach nie boi się dotknąć trudności dotyczących dialogu międzyreligijnego.

Pierwsza część książki rysuje obraz międzyreligijnej prowincji Szwajcarii i informuje o motywach, celach, praktykach, projektach, wynikach, trudnościach oraz perspektywach na przyszłość. W drugiej części książki przytoczone zostają przykłady dwudziestu sześciu międzyreligijnych projektów z całej Szwajcarii. Autorka nie zapomina również o stronie praktycznej i zamieszcza niezbędne adresy wspólnot dialogu w tym kraju.

Dialog Międzyreligijny jest w nas samych, jako istotach społecznych i dialogicznych. Stanowi niejako naszą nieodłączną część i odbywa się przez nas dla innych. Jego znaczenie coraz bardziej rośnie, wraz ze świadomością poszukiwania spotkania z drugim człowiekiem w różnych kręgach kulturowo-religijnych.

Do istoty religii należy dialog i spotkanie. W dialogu skonfrontowani zostajemy zarówno ze swoją religią, jak i z innymi religiami. Zaczynamy mierzyć się z trudnymi kwestiami. Pojawiają się na przykład pytania o budowę minaretów – do tej pory Szwajcaria odmówiła pozwolenia na ich budowę – czy o noszenie burek i sposób nauki religii oraz odpowiedniego, jak na nasze czasy, przekazywania wiedzy o innych religiach. Niektórzy ludzie na słowo dialog reagują z dezorientacją lub nawet odrzucają, nie rozumiejąc – co więcej, nie mając potrzeby zrozumienia elementarnych podstaw jego znaczenia. W chrześcijańskich Kościołach różnych wyznań zaczęto wcześniej dokonywać integracji. Dlatego też powstał dialog międzyreligijny, który

zyskuje przy wspólnym spotkaniu, wzajemnym ubogaceniu wiedzą i wymianie poglądów.

„Co to jest dialog międzyreligijny?” (s. 17) – pyta autorka już w pierwszej części książki – i „jaką wartość przedstawia on dla naszego pluralistycznego społeczeństwa?” Kim są ci ludzie, którzy się z takim przekonaniem w niego tak angażują, i jakie są ich doświadczenia w tej materii? Autorka przedstawia bardzo przejrzyście obraz międzyreligijnej prowincji Szwajcarii od wewnątrz, dołączając również wywiady z osobami różnych wyznań i religii. Dzięki tym materiałom, zebrane doświadczenia oraz głoszone poglądy i cytowane osoby stają się bardziej zrozumiałe dla stojącego z boku odbiorcy.

Prezentowana książka skierowana jest nie tylko do człowieka Kościoła z jego wyznawaną wiarą, ale także do instytucji społecznych, nauczycieli, polityków, mediów – czyli do tych, dla których dialog międzyreligijny stanowi nie lada wyzwanie na początku XXI wieku.

Margret Bürgisser swoją książkę dedykuje tym wszystkim, którzy pragną przyczynić się do konstruktywnego dialogu różnych kultur i religii w długotrwałym i pokojowym rozwoju naszego społeczeństwa. Dialog ukazuje nowe szanse i otwiera nowe możliwości wzajemnego odkrywania, obopólnej odnowy i spojrzenia na przeszłość, teraźniejszość i przyszłość z innej perspektywy. Uczy giętkości dwóch stron, nie ulegając rozdrobnieniu, służąc solidarnie społeczeństwu, w którym żyjemy. Dąży do równego ważenia zarzutów każdego wyznania, bez zdrad i bez dominacji chrześcijańskiej. Kto zaangażowany jest w dialog, powinien zachować ostrożność w sądach, w zastrzeżeniach czy obiekcjach i argumentach (s. 24), ponieważ dialog został niejako dany i zadany od wewnątrz (*innerhalb*) każdej religii.

Autorka pisząc o historii dialogu międzyreligijnego (s. 26) wskazuje na niezwykłość tego fenomenu. Opisuje wiele inicjatyw kościelnych, wspomina o Indiach i Japonii, gdzie chrześcijanie stanowią zdecydowaną mniejszość, a dialog jest możliwy. Pokazuje dialog w Szwajcarii z jego kulturalnym, metodycznym, komunikacyjnym i strukturalnym wymiarem. Wskazuje również na niebagatelne znaczenie wymiaru czasowego w dialogu międzyreligijnym (s. 49). Konieczna jest tu bowiem cierpliwość i ufność w powodzenie trwającego długo, czasem bardzo długo, procesu. Autorka zauważa, że ludzie, którzy angażują się w dialog międzyreligijny, traktują go jak część ich życiowego zadania, swojej misji. Ale by przedsięwzięcie to było możliwe do przeprowadzenia, trzeba zwrócić uwagę na wychowanie w rodzinie, które winno zawierać elementy dialogu międzyreligijnego, przygotowującego dzieci do postawy otwarcia i wzajemnej wymiany (s. 53). Taki element wychowawczy

wyduje mi się najważniejszy. W dialogu mieści się akceptacja przeszłości, przyznanie się do popełnionych win, przebaczenie oraz szacunek dla drugiej strony. Wyraża się w *dia logos*, przez słowa i czyny życia, co najwyraźniej widzimy w tradycji judeochrześcijańskiej. Czy świat zachodni przyzwyczajony jest do takiego poglądu? (s. 82) – pyta autorka. W prowadzeniu dialogu międzyreligijnego wydaje się ważne przypomnienie, że powinno się w nim unikać jakichkolwiek elementów strachu, przesądów, obrazy, stereotypów (s. 146), negatywnej opinii społecznej i wpływu politycznego w społeczeństwie (s. 154).

W części praktycznej (s. 199-273) do opracowania dialogu międzyreligijnego użyto następującego schematu: *Zakres (der Rahmen)*, *projekt (das Projekt)*, *przebieg (der Ablauf)* oraz *wynik podsumowania (das Facit)*, dodano też aneksy oraz tabele graficzne różnych religii w procentowym udziale w dialogu, uwzględniające wyznania chrześcijańskie i religie niechrześcijańskie w latach 1970-2000 (*Ausgewahlte Tabellen und Grafiken zur Entwicklung der religiösen Landschaft Schweiz*, s. 255-263). Podano również krótkie notki biograficzne ankietowanych osób (44 osoby, s. 264-273) oraz adresy instytucji zajmujących się dialogiem międzyreligijnym w Szwajcarii (s. 274-276), a także bogatą literaturę specjalistyczną, głównie w języku niemieckim (s. 277).

Nie można mieć wątpliwości, że jednym z priorytetów pluralistycznego społeczeństwa, w dobie globalizacji, jest dialog międzykulturowy i międzyreligijny. Z tego też względu przedstawione teorie i *praxis* prezentowanej pozycji zasługują na pochwałę i wzór do naśladowania nie tylko w krajach Europy zachodniej, ale również w Polsce, gdzie, jak wiemy, przeciętny Polak trudno uczy się dialogu, a raczej nie chce się go uczyć, powtarzając utarte stereotypy, że Polacy są katolikami od zawsze. Brak wiedzy na temat własnej religii chrześcijańskiej, a jeszcze bardziej – na temat innych religii, stanowi nadal poważną barierę dla wielu Polaków na drodze do międzyreligijnego porozumienia.

Jan Konior SJ